
Vergaderjaar 2024-2025

36 582

Wijziging van de Participatiewet, de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen in verband met het op onderdelen in balans brengen van deze wetten tussen bestaanszekerheid, re-integratie en handhaving (Participatiewet in balans)

B

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS PARTICIPATIE EN INTEGRATIE

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 mei 2025

Hierbij zend ik u een afschrift van mijn brief aan de Tweede Kamer van 8 mei jl. over initiatieven voor de ondersteuning van jongeren in een kwetsbare positie. Deze brief is relevant voor het wetsvoorstel Participatiewet in balans dat op 22 april jl. door de Tweede Kamer is aangenomen en thans in behandeling is bij uw Kamer. Bij de stemmingen is de motie van de leden Inge van Dijk (CDA) en Flach (SGP) over initiatieven ter ondersteuning van jongeren in kwetsbare posities aangenomen. In de brief van 8 mei geef ik aan op welke wijze ik invulling geef aan deze motie. Vanwege de dringende behoefte van gemeenten en ook de urgentie om jongeren in de meest kwetsbare posities passende ondersteuning te bieden, wil ik gemeenten de mogelijkheid bieden om te anticiperen op een aantal maatregelen in het voorliggende wetsvoorstel. Ik verwacht met dit uitzonderlijke geval de betreffende gemeenten en de Tweede Kamer tegemoet te komen in de wens om nu al meer ruimte te bieden aan gemeenten om deze jongeren beter te kunnen ondersteunen.

De Staatssecretaris Participatie en Integratie,

J.N.J. Nobel

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS PARTICIPATIE EN INTEGRATIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 8 mei 2025

Op dinsdag 22 april jl. heeft uw Kamer het wetsvoorstel Participatiewet in Balans aangenomen. Bij de stemmingen is ook de motie van de leden Inge van Dijk (CDA) en Flach (SGP) over initiatieven ter ondersteuning van jongeren in kwetsbare posities aangenomen.¹ Deze motie kent twee onderdelen: ten eerste om in Spoor 2 van Participatiewet in Balans een voorstel uit te werken dat antwoord geeft op de ondersteuningsbehoefte van jongeren in een kwetsbare positie. Ten tweede om initiatieven van gemeenten in de tussentijd doorgang te laten vinden. In deze brief wil ik uw Kamer informeren over de wijze waarop ik invulling geef aan deze motie.

Jongeren in een kwetsbare positie

Ik ben me ervan bewust dat sommige jongeren van huis uit niet de start in het leven meekrijgen die nodig is om volwaardig mee te kunnen doen met de samenleving. Los van de noodzakelijke basisbehoeften als veiligheid en huisvesting gaat het daarbij ook om het kunnen voorzien in noodzakelijke bestaanskosten. Mede door een gebrek aan (financiële) bestaanszekerheid bevinden deze jongeren zich in een kwetsbare positie, waarbij jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en werk en inkomen niet altijd goed op elkaar aansluiten. Voor deze jongeren kunnen hier knelpunten optreden wanneer er geen integrale aanpak (bijvoorbeeld ten aanzien van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning, en werk en inkomen) is, of wanneer het geheel aan ondersteuning in het sociaal domein niet toereikend blijkt te zijn. Hierdoor kan bij hen het vertrouwen in de overheid verder afnemen.

Ik begrijp heel goed dat gemeenten op uiteenlopende manieren op zoek zijn gegaan om deze jongeren te bereiken, te ondersteunen en uiteindelijk te begeleiden naar een zelfstandig bestaan. Omdat sommige gemeenten vinden dat zij deze groep jongeren in een kwetsbare positie niet goed financieel kunnen ondersteunen binnen de bestaande wettelijke kaders zijn zij op zoek gegaan naar andere manieren om deze jongeren beter te kunnen helpen. Zo zijn er nu verschillende gemeenten die buiten de Participatiewet om inkomensondersteuning bieden aan enkele vooraf geselecteerde jongeren in een kwetsbare positie.

Met gemeenten en de indieners van de motie vind ik het wenselijk dat gemeenten er alles aan doen om deze jongeren te bereiken en vast te houden.

Het is niet alleen in het belang van deze jongeren, maar ook in dat van de gehele samenleving. Dat laten ook de resultaten zien van een pilot die onlangs succesvol is afgerond in Leeuwarden, in het kader van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV).² In de pilot zijn lifecoaches ingezet voor jongeren met meervoudige problematiek. Deze pilot heeft niet alleen concrete resultaten opgeleverd, maar heeft ook geleid tot een structurele verandering. De pilot laat zien dat voor een goede ondersteuning van deze jongeren een brede, intensieve, multidisciplinaire aanpak nodig is. Vanaf 1 januari 2025 zijn de lifecoaches van het jongerenteam binnen de gemeente Leeuwarden, naar een breder werkveld binnen het Doorstroompunt Friesland Noord gegaan.

Ik onderschrijf dus de inzet van gemeenten om de toekomst van deze jongeren veilig te stellen en om hen een eerlijke kans op een gelijke uitgangspositie te geven. Zodat zij daadwerkelijk als zelfstandig individu op eigen benen kunnen staan.

Mogelijkheden in de Participatiewet

Met bovengenoemde motie van de leden Inge van Dijk (CDA) en Flach (SGP) verzoekt uw Kamer mij om in spoor 2 van Participatiewet in Balans een voorstel uit te werken dat antwoord geeft op de ondersteuningsbehoefte van jongeren in een kwetsbare positie en om in de tussentijd initiatieven van gemeenten die voorzien in de ondersteuning van jongeren in een kwetsbare positie doorgang te laten vinden.

¹ Kamerstukken II 2024/25, 36 582, Nr. 56.

² <https://www.leeuwardenoost.nl/life-coaches-project/>

Wat betreft het tweede deel van de motie het volgende. Ik heb uw Kamer eerder, onder meer tijdens de Begrotingsbehandeling SZW van 28 november 2024³ en naar aanleiding van schriftelijke vragen van het lid Dassen⁴ geïnformeerd over mijn zienswijze met betrekking tot dergelijke initiatieven. Ook heb ik uw Kamer via Gemeentenieuws SZW 2024-5⁵ geïnformeerd over de ruimte die ik zie binnen de kaders van de wet en dus wat gemeenten nu al kunnen doen om jongeren in een kwetsbare positie te kunnen ondersteunen:

- De bijstandsaanvraag kan laagdrempelig worden ingericht zonder gebruik te maken van de vierweken zoektermijn.
- Een (tijdelijke) ontheffing van de arbeidsverplichtingen kan worden verleend.
- De inlichtingenplicht kan zo worden ingericht dat de gemeente de jongere alleen aan het begin en aan het eind van het jaartraject spreekt, tenzij tussentijdse signalen om een nieuw gesprek vragen.
- Zowel de jongerennorm als de kostendelersnorm kan via maatwerk worden verhoogd tot bijvoorbeeld de volledige bijstandsnorm voor 21 jaar en ouder.
- Ook kan bijzondere bijstand worden verleend voor specifieke noodzakelijke kosten van het bestaan van schoolgaande of studerende jongeren voor wie bestaande en voorliggende inkomensvoorzieningen niet passend, noch toereikend zijn.

Daarbij heb ik ook aangegeven dat ik gemeenten wil ondersteunen bij de uitvoering hiervan en dat ik opensta voor signalen van gemeenten waaruit blijkt welke onderdelen van de Participatiewet belemmerend zijn bij de ondersteuning van jongeren in een kwetsbare positie.

Samen met Divosa en VNG werk ik met het actualiseren van de twee bestaande handreikingen Maatwerk Participatiewet⁶ aan een online handreiking voor gemeenten hoe binnen de kaders van de Participatiewet door gemeenten nu al maatwerk geboden kan worden bij de ondersteuning van jongeren in een kwetsbare positie. Naast de handreiking worden verschillende werksessies voor gemeenten georganiseerd. Het online karakter van de handreiking maakt een actualisatie van de handreiking met opbrengsten van de werksessies en signalen van eventuele knelpunten mogelijk. Deze handreiking wordt sociaal domein breed opgesteld voor deze doelgroep. De eerste fase van de handreiking over de Participatiewet wordt voor de zomer opgeleverd en de tweede fase volgt na de zomer met een aanvulling over de bredere problematiek in het sociaal domein.

De opbrengsten van de werksessies en signalen kan ik hierbij dan weer meenemen in de uitwerking van spoor 2. Hier kom ik verderop in de brief op terug.

Vooruitlopen op de invoering van het wetsvoorstel Participatiewet in Balans

Het door de Tweede Kamer op 22 april aangenomen wetsvoorstel Participatiewet in Balans biedt gemeenten zoals gezegd meer ruimte om jongeren te ondersteunen. Als invulling van de motie Inge van Dijk en Flach en voorafgaand aan de wetsbehandeling in de Eerste Kamer, wil ik gemeenten toestaan om vooruit te lopen op enkele maatregelen in het wetsvoorstel, om daarmee jongeren te kunnen helpen. Dit betekent concreet dat gemeenten:

- de vierweken zoektermijn niet hoeven toe te passen bij een aanvraag van jongeren tot 27 jaar in een kwetsbare positie. Conform het wetsvoorstel dient dit op individuele basis beoordeeld te worden;
- in schrijnende situaties kunnen afwijken van het principe 'aanvraagdatum is ingangsdatum'. Het kan voorkomen dat aanvragers van een bijstandsuitkering al één of enkele maanden nauwelijks inkomen ontvangen voordat zij een uitkering aanvragen. Dit kan leiden tot een opbouw van schulden. Gemeenten krijgen hiermee de mogelijkheid om, als de individuele omstandigheden daarom vragen, de bijstand tot maximaal drie maanden eerder dan de meldingsdatum toe te kennen;
- de geharmoniseerde aanvullende jongerennorm kunnen toepassen en er ruimte blijft voor het verstrekken van bijzondere bijstand. Zo krijgen jongeren meer zekerheid dat de bijstand die zij ontvangen voldoende is om noodzakelijke bestaanskosten te kunnen betalen als ze redelijkerwijs geen steun van hun ouders kunnen krijgen. Ook worden hiermee verschillen tussen gemeenten verkleind;

³ Kamerstukken II 2024/25, 2025D15418.

⁴ Kamerstukken II 2024/25, ah-tk-20242025-1946.

⁵ Kamerstukken II 2024/25, 2024Z16852.

⁶ <https://www.divosa.nl/publicaties/maatwerk-participatiewet-voor-dak-en-thuisloze-jongeren> en <https://www.divosa.nl/publicaties/handreiking-maatwerk-participatiewet-bij-verblijf-en-uitstroom-uit-instellingen>

- bijverdiensten van jongeren tot 27 jaar met een bijstandsuitkering kunnen worden vrijgelaten tot 15% van de inkomsten uit arbeid voor de periode van 1 jaar, met de mogelijkheid van verlenging als de individuele omstandigheden daar om vragen;
- conform het amendement De Kort (VVD)⁷ de bestaande stimuleringspremie voor arbeidsinschakeling ook beschikbaar kunnen toepassen voor jongeren tot 27 jaar. De gemeente kan deze premie een- of tweemaal per jaar verstrekken als dit bijdraagt aan de arbeidsinschakeling. Deze premie is onbelastbaar.

Met het anticiperen op deze maatregelen geef ik conform het tweede deel van de motie ruimte aan initiatieven van gemeenten om jongeren in een kwetsbare positie te ondersteunen. Waar ik echter zowel binnen de kaders van de Participatiewet als binnen de kaders van het wetsvoorstel Participatiewet in Balans geen ruimte aan kan bieden is de nu in sommige initiatieven opgenomen mogelijkheid om zonder beperkingen bij te verdienen naast een bijstandsuitkering. Zoals ik eerder gesteld heb, in de beantwoording van de schriftelijke vragen van het lid Dassen (Volt)⁸, mag niemand onbeperkt bijverdienen naast de bijstand; dat past immers niet bij het vangnetkarakter.

Spoor 2 Participatiewet in balans

Wat betreft het eerste deel van de motie, verzoekt uw Kamer om in spoor 2 van Participatiewet in Balans een voorstel uit te werken dat antwoord geeft op de ondersteuningsbehoefte van jongeren in een kwetsbare positie. In dit kader werk ik momenteel al aan diverse beleidsopties die de ondersteuning voor jongeren in een kwetsbare positie (tot 27 jaar) verbeteren.

Deze beleidsopties zijn gericht op het bevorderen van een start naar een stabiel volwassen leven en het voorkomen van langdurige uitkeringsafhankelijkheid en dak- en thuisloosheid. De beleidsopties richten zich op het wegnemen van drempels en op het actief begeleiden van jongeren zodat zij zich kunnen ontwikkelen.

Daarbij moeten we rekening houden met het feit dat arbeidsvermogen nog ontwikkeld moet worden en dat de snelste weg naar werk niet altijd de meest duurzame is. Daarom onderzoek ik hoe we ondersteuning vanuit een bredere, integrale invalshoek kunnen aanbieden. Daarbij zoek ik naar de aansluiting met onder andere jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en schuldhulpverlening. Over de verschillende beleidsopties in spoor 2 zal ik uw Kamer voor de zomer schriftelijk informeren.

Dit sluit ook aan bij de toezegging die ik heb gedaan tijdens het commissiedebat Participatiewet van 16 januari jl. aan het lid Welzijn (NSC) om in het voorjaar van dit jaar schriftelijk terug te komen op mogelijkheden om jongeren die uitstromen uit jeugdzorg op de radar te houden. Hierover zal ik uw Kamer ook voor de zomer schriftelijk informeren.

Ik ga daarnaast in gesprek met de staatsecretaris Jeugd, Preventie en Sport en de staatssecretaris Langdurige en Maatschappelijke zorg over de verdere analyse van de problematiek van de groep jongeren in een kwetsbare positie. Hierbij betrek ik de uitwerking van mogelijke oplossingsrichtingen die antwoord kunnen geven op de ondersteuningsbehoefte van deze jongeren in spoor 2, alsook mogelijkheden ter verbetering van de aansluiting tussen jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie. Dit gaat over vraagstukken van multiproblematiek, met overgangen van 18- naar 18+, vanuit verblijf in instelling naar zelfstandig wonen, met dreigende dakloosheid of langdurige thuisloosheid, waardoor jongeren in een kwetsbare positie kunnen raken en daar maar moeilijk uitkomen. Sommige gemeenten begeleiden jongeren al op kleine schaal proactief op alle levensterreinen met behulp van toekomstcoaches. Deze jongeren krijgen hierdoor de begeleiding die ze nodig hebben om de overstap van (speciaal) onderwijs of jeugdzorg naar de volwassenheid te maken en dakloosheid te voorkomen.

Zo is vanuit de Hervormingsagenda Jeugd de inzet om tijdig met jongeren in residentiële jeugdzorg in gesprek te gaan over hun toekomstplan waarin de vijf leefdomeinen, ook wel Big 5⁹ genoemd, als belangrijke voorwaarden voor de zelfstandigheid van jongeren centraal staan: ondersteuning, wonen, school en werk, inkomen en welzijn. Dit verdient echter verdere uitwerking. Ik zal daarom uw Kamer samen met de collega's van VWS over de verdere analyse van deze problematiek en de ondersteuningsbehoefte van de groep jongeren in een kwetsbare positie begin 2026 nader informeren.

⁷ Kamerstukken II 2024/25, 36 582, Nr. 47.

⁸ Kamerstukken II 2024/25, ah-tk-20242025-1946.

⁹ <https://www.nji.nl/van-jeugd-naar-volwassenheid/jongeren-ondersteunen-bij-hun-Big-5>

Ik heb er vertrouwen in dat met de in deze brief geschetste mogelijkheden en met de verdere uitwerking, we jongeren in een kwetsbare positie beter kunnen ondersteunen naar een eigen, zelfstandige plek in de samenleving.

De Staatssecretaris Participatie en Integratie,

J.N.J. Nobel